

Iskajta vsak dan  
vredno in pravično.  
Iskajta vsak dan  
vredno in pravično.

Uredništvo in upravljalni  
prostor:  
2887 S. Lawrence Ave.  
Office of Publication:  
2887 South Lawrence Ave.  
Telephone, Rockwell 4904

## Združene države pomagajo skrušiti revolto v Mehiki

Hoover dal mehiški vladi orožje in strelivo na razpolago, toda vstajem je zapri mejo. Ost vladnih čet obrnjen na najprvo proti militaristom na jugu. Vstaji okupirali Monterey po krvavem boju. General Escobar glavni vodja revolte.

Washington, D. C. — Hooverjeva administracija je zaključila v torek, da bo nadaljevala Coolidgevo politiko napram latinski Ameriki, in bo pomagala z vsemi možnimi sredstvi ustavi nasilne revolte. Kolikor se je izvedelo, je mehiška vlada apelirala za neovirano uvažanje streliva iz Amerike in tej prošnji je bilo ugodeno. Vagoni streliva, strojne, topov in letal so že odšli čez mejo. Na drugi strani je Hoover naložil embargo na vsako alično pošiljatev mehiškim vstajem.

Predsednik je v torek zvečer odredil, da se vsakič večja zaloga streliva in opoja v strateških krajih ob mehiški meji, kjer bo lahko vsak čas na razpolago mehiškim federalnim četam. Agentje rebelnih militaristov na tej strani meje so zadnje dni naročili ogromne pošiljave streliva v Združenih državah. Predsednik je odredil, da se vse te pošiljke zaplenijo na meji. Obenem je ameriški poslanik Morrow v Mehiki dobil posebno navodila, kako naj postopa z ozirom na različne Američanov v razdrapani deželi.

S pomočjo enake taktike s strani Združenih držav je mogel Obragan strati revolto v letu 1924.

Mexico City, 6. marca. — Vlada priznava, da so vstaji vodstvom generala J. E. Escobarja v državi Nuevo Leon okupirali glavno mesto Monterey po ljutem in krvavem boju, ki je trajal več ur. Monterey je drugo največje mesto v Mehiki. General Escobar se je proklamiral za vrhovnega voditelja revolte v Mehiki.

Obenem poročajo da, so zvezne čete reokupirale mesto Orizaba v državi Vera Cruz in cela rebelna posadka, 500 moč po številu, je odšla orožje. Calles, glavni vodja kampanje za pobiranje revolte, je vrgel glavno silo zvezne armade v Vera Cruz, da tam najprej skruši vstajo in zagotovi svezno glavno mesto z morjem. Dokler ni uničena vstaja na jugu, ostane vlada v defenzivi na severu, kjer je prepričane posameznim posadkam, da se branijo.

Calles je poslal 15.000 vojakov po železnici in v avtomobilih v Vera Cruz. Vodja tamonjanje vstaje je general Jezus Marija Aguirre, ki je, čeraj proklamiral "svobodo vere in cerkve" po zgledu rebelnega vodje Topeta v Sonori. Kljub "verski svobodi", ki je bila razglašena v Sonori, noče duhovščina odpreti cerkva, pač pa previdno molči in čaka. Tudi v državi Jalisco, kjer so katoliški upori že dve leti na dnevnem redu, se katoliški vstaji drže rezervirano.

Vstaja v državi Sonori ob ameriški meji, ki je popolnoma v rokah vstajev, se je razširila tudi v Chihuahua.

## ZENSKO TRUPLO NAJDENO BREZ GLAVE.

Hollywood, Cal. — V skalnati soteski Nichols, ki se nahaja pet blokov proč od Hollywoodovega bulevarda, so našli žensko truplo, ki je bilo že precej razkrojeno in je moralo tam ležati že več kot leto dni. Glava je bila odrezana, toda so plavili lasi se je držal še telesa. V denarnici so našli sliko petdeset do pet in petdeset let stare žene. Na sliki je bilo zaplano "mama". Detektivji so se trudili čitati malo čitljiv naslov na kartici.

Za policijo je strašna najdba prava uganika, ki je težko rešljiva.

## Vojska s korupcijo v Sovjetski uniji

Cel štab steklarne tovarne aretiran in uradniki pomožne akcije pred sodiščem.

Moskva, 6. marca. — Uradna vest se glasi, da je policija aretirala vse člane uprave podružnične tovarne za izdelovanje steklenic v Konstantinovsku. Dvainsvajet uradnikov je bilo aretiranih in obtoženih korupcije. Tovarna, v kateri izdelujejo steklenice za vodo, je v teku zadnjih dveh let izgubila dva in pol milijona rubljev.

Medtem poročajo "Izvestja" o obravnavi pred sovetstakim sodiščem v Odesi proti članom komisije, ki je bila imenovana od vlade pred dvema letoma, da vodi pomožno akcijo v prid prizadetim po potresu na Krimu. Komisija je izdajala razglednice s slikami potresnih podrtin in jih prodala veliko število po vsej Rusiji, toda od razglednic ni bilo nobenega dobička za pomožni sklad, kajti komisija je redno izkassovala več izdatkov kot dohodkov z razglednicami. Stvar je bila preiskana in velika korupcija odkrita.

Odkrivanje in drastično kaznovanje korupcije je postalo zadnje čase zelo popularno v Rusiji. Posebni računski oddelki potujejo po deželi, obiskujejo javne zavode in podjetja ter razkrivajo korumpirane uradnike s takim navdušenjem kakor protirevolucionarje.

## Indijanci proti sloperijam z zemljišči

Pred več kot sto leti jim je bilo priznanih okoli osemnajst milijonov akrov sveta, zdaj pa lastujejo še 78 tisoč akrov sveta.

Washington, D. C. — Glavarji indijanskih rodov Mohawk, Cayuga in Onandaga, ki se prištevajo k indijanskemu narodu Iroquois v državi New York in Kanadi, so se pritožili pred senatnim odsekom za indijanske zadeve in prosili za zvezno pomoč, da ohranijo svoja zemljišča pred tatvino in nasilno prodajo. Pogodba, ki je bila napravljena leta 1784 je priznala šest narodom Iroquois osemnajst milijonov akrov sveta v državah New York in Pennsylvania. Niti en akter tega sveta se ni smel prodati nikomur drugemu kot zvezni vladi. Tako je bilo zapisano v pogodbi. Nekaj let kasneje je država New York pričela kupovati svet od šibkih indijanskih glavarjev, dasiravno je bilo v pogodbi zapisano vse nekaj drugega. Napravljene so bile državne pogodbe z Indijanci, akoravno je bilo to v protislovju z ustavo.

Glavar indijanskega rodu Onandaga, Crouse je dejal drastično: "Od osemnajst milijonov akrov sveta, ki so nam bili zamenjeni leta 1784, imamo danes samo še 78 tisoč akrov sveta. Zdaj nas akusa država štiti. Mi vprašujemo, kaj smo? Indijanci ali belopotniki? Kje dobimo zaščito?"

Dokazano je bilo, da aluminijasti trust Andrew Mellona lastuje lep kos sveta ob reki Sent Lawrence, na katerem je zgrajena električna centrala. Ta svet je bil kupljen nelegalno od Indijancev rodu Cayuga. Solvay Proces kompanija v Syracuseu ne plača beliča odškodnine za pet milijard dolgor pot do svojih solin in rezervacij Indijancev rodu Onandaga. Voda, ki uhaša iz teh solin, mori sadno drevje Indijancev, pa tudi uničuje drug poljski pridelek. Zdaj predlagajo, da se kupi njih vse svet in se jim plača po petnajst dolarjev za akro.

Senatni odsek je sklenil, da priporoči Indijanskemu biroju, da uvede preiskavo in da prihodnjo zimo predloži poročilo o tej preiskavi.

## JEKLARSKI TRUST VLADA V BIRMINGHAMU

Delavec, ki se zameri temu trustu, ne dobi več dela v distriktu.

Birmingham, Ala. — (F. P.) — "Zamerite se Tennessee Coal, Iron & Railroad kompaniji, podružnici U. S. Steel korporacije, pa se zamerite vsem v tem distriktu," pravijo delavci.

"Delavec ne more kje drugje dobiti dela v distriktu te jeklarke družbe, ako ga družba odloži, dokler ne izpremeni svojega imena," je priznal neki kompanijski uradnik napram poročevalcu Federalizirane tiska. "Kajti nobena tvrdka se ne upa v tem distriktu izzvati jeklarke družbe."

Vsa industrijska lastnina, razen glavnega urada, je zunaj mestne meje, toda T. C. I. kompanija pove okrajni vladi, da jo mora poslušati. Celo državni uradniki se klonijo željam jeklarke družbe. Državni šolski superintendent Tidwell prihaja od jeklarke družbe. Gordon Crawford od jeklarke družbe načeljuje državnemu odboru za razvoj industrije. Podpredsednik Ryding predseduje odboru za pridobitev novih industrij. Nekaj bivši inženir jeklarke družbe predseduje birminghamskemu šolskemu odboru, obenem je tudi predsednik občne blaginje za podporo ubožcev okraja Jefferson.

Jeklarski trust ima zaposlenih največ delavcev v tem okraju. Pri njem dela več kot 25 tisoč delavcev. Jeklarska družba vlada prek tisoč in tisoč akrov svojega lastnega sveta v okraju Jefferson; podružnice pa ima v Mirmingsportu, Moblu, postaji za pločbo ladij po reki Warrior do mehiškega zaliva.

Jeklarska družba se meša tudi v okrajne šolske posele in ima opraviti z zakoni za javno zdravstveno službo. Okrajnih oblasti se tudi poslužuje, da pooblastijo njeno policijo. Dasiravno okraj priprave del k učiteljskim plačam v okraju, vseeno jeklarska družba ne izdaja javnih poročil glede šolskega sistema.

J. C. Blackwell, bivši učitelj v Birminghamu, nadzoruje devetnajst šol jeklarke družbe. Dvanajst šol je za zamorske otroke, sedem pa za belopotne. Mabel Vogelson nadzoruje otroške vrte.

Kompanija lastuje stanovanjske delavske hiše. Nji plačujejo stanarino in davek. Kompanijski policiji načeljuje bivši armadni oficir. Vsaka vasa ima svojo blagostanjskega ravnatelja, ki nadzoruje vse od klinike za deteta do šolov in sej bratskih podpornih organizacij v občinskih hišah ali šolah. V vsaki vasi ali trgu sta kompanijska prodajalna in lekarna.

Kompanija iztirja vsak mesec od vsake družine petdeset centov za vzdrževanje šole, od 75 centov do \$1.50 za zdravniško pomoč. Ta davek se ravna po velikosti družine. Zdravstveno stanje nadzoruje glavni zdravnik kompanijske bolnišnice, ki spada med najboljše opremljene bolnišnice na jugu.

Kadar so jeklarski delavci res potrebni miloščne, tedaj jih pošljejo javnim miloščinskim napravam in zavodom na vrat. Kompanija pobira od svojih delavcev prispevke za občno blaginjo v podporo siromakom, za to prikačuje od Rdečega križa in drugih blaginjskih naprav, da podpirajo delavce, ki zanj delajo.

2,300,000 brez dela v Nemčiji. Berlin, 6. marca. — Uradne številke kažejo, da je bilo 15. februarja 2,300,000 brezposelnih delavcev v Nemčiji, to je 50,000 več kot v januarju.

## Čelo knezov in grofov odkrili v Rusiji

Očiščevalna kampanja udarila 131,000 oseb samo v Moskvi.

Moskva, 6. marca. — V teku drastične kampanje očiščanja volilnih imenikov po vsej Sovjetski uniji so te dni v Moskvi odkrili 25 knezov, 11 baronov in pet grofov v organizaciji dramatikov in skladateljev. Bivši plemiči so se utihotali v organizacijo kot proletarci in imeli so volilno pravico ter vse druge privilegije delavcev. Zdaj bodo kajpada izgubili vse te pravice in zaslužek.

Poleg teh plemičev so našli na volilni listi v Moskvi tudi 48 bivših carističnih častnikov, 19 oficirjev bivše bele armade in veliko število starih policistov in carističnih špijnov. Samo v Moskvi so pometali 131,000 oseb iz volilnih imenikov. V Vjatki, Kuraku in Sebastopolu so vrgli z liste 18,000 oseb, med katerimi je bilo 14 odstotkov uposlenih v javnih uradih. Vsi bodo izgubili službe.

Med žrtvami čiščenja je tudi mnogo komunistov in delavcev. Tako je izgubil volilno pravico Spatičev, član centralnega odbora Vseruake zveze strokovnih unij, dalje profesor Abrikosov, član moskovskega sovjeta; prizadeti so tudi mnogi bivši rdeči vojak, ki so obtoženi, da se pečajo s privatno trgovino, ker so prodajali sadje in kolačke na cesti. Neka stara ženaka je izgubila državljanske pravice, ker je hči bivšega hlahega posestnika.

Izguba volilne pravice v Rusiji ni šala, ker so obenem odvzete tudi državljanske pravice in — kar je glavno — pravica do dela in eksistence.

Neki moskovski list piše, da je čistilna kampanja prekoračila mejo in prizadela veliko krivico tisočim nedolžnim ljudem. List svetuje, da se z volitvami počaka, dokler se ne popravi napake volilnih odborov.

## Senat nastopil proti Mellonu v kabinetu

Odrejena je preiskava, če ima Mellon še pravico do službe.

Washington, D. C. — Stari senat, ki je ostal v zasedanju toliko časa, da potrdi nove člane Hooverjevega kabineta, je v torek potrdil brez ugovora vse od Hooverja imenovane kabinetne tajnike in potem se je spravi na nadaljnjo službo zakladniškega tajnika Andrew Mellona. Hoover je pridržal iz Coolidgevega kabineta Mellona in delavskega tajnika Davisa, katerih imen ni predložil senatu, ker ne smatra za potrebno. Senatorji se ne spotikajo nad Davism, imajo pa pomisleke napram Mellonu, zato so sprejeli resolucijo, ki določa, da senatni judični odsek dožene, če ima Mellon še pravico do kabinetne službe.

## Prohibicij obtožen podkupnine.

Milwaukee, Wis. — Henry M. Strawn, bivši suhaški agent, je bil obtožen od veleporote grafa in podkupnine, katero je prejel pri izvrševanju njih obrti. Strawn je že tretji prohibicij v teku enega tedna, ki so bili obtoženi enakega prestopka.

## Ženska zgorela.

Ottawa, Ill., 6. marca. — Mrs. Leo Brown, mati štirih otrok, je večeraj zgorela v svojem stanovanju. Ogenj je nastal, ko je ženska vili petrolej v peč in je plamen bruhnil v njo.

## Dva stavarjara ubita na Grškem.

Atene, 6. marca. — Dva delavca sta bila večeraj ustreljena in pet ranjenih v spopadu med policijo in stavarjari v Eleusisu.

## PROHIBICIJNI VESELI NOVEGA PREDSEDNIKA

Od njega pričakujejo čuda.

Washington, D. C. — V političnih krogih govore, da se prohibicijonisti izredno vesele Hooverja kot predsednika. Njegove besede, ki jih je spregovoril ob priliki njegovega vstopljenja, tolačitijo, da natančno popolno suho in odpravo butlegarjev, za katerimi se prav gotovo nihče ne bo jokaj.

To posnemajo iz teh njegovih besed: "Strogo izvajanje justice je najboljša varnostna naprava za svobodo, je podlaga vreden svobode, šiva sila napredka."

"Mi trajno gradimo novo raso — novo civilizacijo, ki je velika v svojih pridobitvah."

"Malo bi bilo transportiranih opojnih pljasc, ako bi jih ušivali samo kriminalci."

"Naš ves sistem samovlade se zruši, ako bodo izvoljeni uradniki izbirali postavbe, ki jih bodo izvajali ali če državljani izbirajo, katere zakone bodo podpirali."

Največje zadoščanje pa najdemo prohibicijonisti v teh besedah novovoljenega predsednika: "Dolžnost državljanov, da podpirajo zakone, je enaka dolžnost njih vlade, da izjava postavbe, ki postojajo."

Nasprotniki prohibicije pa menijo, da predsednik ni s temi besedami nič drugega storil, kakor da je v zelo temnih črtah okoral razmere, ki jih je ustvaril Volsteadov zakon in da bo ta zakon najbrž preklican.

Kaj se zgodi glede prohibicije, pravijo tretji, ne more nihče naprej povedati. To bi bilo prerokovanje. Gotovo se novi predsednik glede Volsteadovega zakona loči od njegovih prednikov, toda bodočnost bo še le pokazala, kaj je mislil, ko je govoril take resne besede glede razmer, ki jih je ustvaril Volsteadov zakon v deželi.

## KONGRESNIK OBTOŽEN KRŠENJA ZAKONA ZA ČISTE VOLITVE.

Sprejel je denar v kampanjski sklad od sveznih uslužbencev.

Waco, Tex. — Veleporota je obtožila kongresnika Harry M. Wurzbacha, da je prejel denar za volilni sklad od sveznih uslužbencev.

## Velik požar.

Los Angeles, Cal., 6. marca. — V poslopih, kjer se obdržava avtomobilska razstava, je večeraj nastal ogenj, ki je uničil nad tristo avtomobilov in veliko število letal in motornih čolnov. Ko je izbruhnil ogenj je bilo v poslopiju nad dva tisoč obiskovalcev, ki pa so se vsi srečno rešili. Škoda znaša nad dva milijona dolarjev. Kako je ogenj nastal, ni znano.

## Eno leto zapora za pojeđenega psa.

Dunaj, 6. marca. — Max Metaschiner in Johann Zafranek, brezposelna delavca na Dunaju, sta ubila, spekla in pojedla psa, ki je bil lastnina Franciše Wittmann. Ko je ženska izvedela o usodi svojega psa, je ovdila stvar policiji in nesrečna delavca sta bila večeraj obsojena v zapor in sicer Metaschiner na eno leto, ker je psa ukradel in ubil, Zafranek pa na devet mesecev, ker je pomagal žival razmesariti, speči in pojedti.

Rudar psojen na 99 let ječe! Edwardsville, Ill. — Mike Kurant, 35-letni rudar iz Maryville, je bil že dni obsojen na 99 let ječe, ko je priznal roparski umor farmarja Paula Buddo v zadnjem juniju.

## Sijajen uspeh Šublja in Pavle Lovšetove

Več kot dve sto oseb ni moglo več v dvorano.

Milwaukee, Wis. — (Izvirno poročilo). — Koncert gospe Pavle Lovšetove in mr. Antona Šublja v nedeljo zvečer je sijajno uspel. Pela sta prvo dejanje iz opere "Pagliacci," tretje iz opere "Rigoletto" in prvo iz slovenske opere "Gorenjski slavček." Zapela sta tudi več slovenskih narodnih pesmi kot "K oknu pridem," "Cez tri gore," "Al' me boš kaj rada imela" in "Oj kod bova vandrala?"

Občinstvo je prirejalo obema pevceva burne ovacije. Po končanem koncertu je občinstvo posulo oder s cvetjem, pevca družila so pa darovala gospe Lovšetovi srebrno soho. Občinstvo je kar udilo na oder, ko so utihnili zadnji glasovi pevcev in njima čestitalo. Med tem občinstvom je bilo mnogo Američanov in ameriških Nemcev.

Se preden je koncert pričel, je bila dvorana nabito polna. Ljudje so ponujali dvojno in trojno ceno za sedeže v prvih vrstah.

Več kot dve sto ljudi je policija zavrnila od dvorane, ker je bila dvorana prenapolnjena in se je bilo bati nesreče, ako bi se pustilo preveč občinstva v dvorano, v kateri ni bilo več najmanjšega prostora za poslušalce.

## Tobačne delavce ko se punjajo

Nepričakovano so zastavljale proti nezakonit razmeram.

Philadelphia, Pa. — Razmere v tovarni za izdelovanje smotk, ki je lastnina tvrdke Bajuk Bros., so se toliko časa obračevale na labo, da se je zamorskim delavkam v tej tovarni vrgala nit potrpežljivosti in so zastavljale.

Razmere v tovarni se postale take, da so delavke zaslužile komaj po \$3.50 do \$11 na teden. Obrnile so se na vodstvo tovarne, da se za delo od kosa prikaže deset centov. Delavke so prejemale po 25 centov, ako so napravile cigarnih pup in dvanaest funtov in pol tobaka. Kasneje se je znižalo to plačilo na 28 centov. Ko jim je vodstvo tovarne odgovorilo, da ne prišna njih zahteva, so delavke vstale in zapustile tovarno.

Vodstvo je sicer spoznalo, da so delavke resne s svojo zahtovo, ampak vseeno je ostalo trmoglavo. Mesto da bi priznalo zahtavo delavk, se je pa obrnilo na policijsko zaščito in policijskega komisarja.

## 26 oseb strahu na izoliranem otoku v Jugoslaviji.

Zagreb, 6. marca. — Na najhitem otoku Sava med rekama Prut in Krug se nahaja 26 ljudi, ki so že preko mesec dni popolnoma odrezani od zunanje sveta vseh ledenih ploč na vodi. Kolikor se je izvedelo, je nekaj oseb že umrlo gladi. Dva moža, ki sta hotela priti čez reko, sta utonila. Neka starka je zblaznela in mlada žena ter njeno dva dni staro dete sta umrla gladi.

## Zadnji dnevi kongresa.

Washington, D. C. — Zadnje dni kongresnega zasedanja je senator Norris s drugimi naprednimi senatorji porabil za obstrukcijo proti združenju lokalnih cestnih železnic in proti nominiranju Irvina Lenrota članom apelnega sodišča v carinskih zadevah. Na drugi strani se je pa senator Copeland iz New Yorka bojeval proti predlogi za radio.

## Velika lakota ogroža Ljeto.

Kovno, 6. marca. — Vlada se posvetuje, kako od pomoči ljudstvu v teki krizi pomanjkanja živil. Vsi delavci lanske letine so živčne zaloge že pošle.



## PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE  
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se na vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$0.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inosestev \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepju n. pr. (Feb. 28-1929) poleg valnega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

## VSTOLICENJE NOVEGA PREDSEDNIKA.

Vstoličenje predsednika Herbert Hooverja se je vršilo z običajnimi slavnostmi, ki so po poročilih v dnevnikih presegale vse dosedanje slavnosti.

Mnogi so pričakovali od novega predsednika vse mogoče in nemogoče. Njegovi politični prijatelji so v času predsedniške kampanje pripovedovali, kaj bo vse Herbert Hoover storil, ako bo izvoljen predsednikom. Pripisovali so mu lastnosti, o katerih novi predsednik ni nikdar trdil, da jih ima. Slikali so ga kot odrešenika trgovcev, podjetnikov, farmerjev in delavcev, prijatelja tujcemcev, sovražnika in prijatelja prohibicije itd. Njegovi politični nasprotniki so dajali o njem nasprotno sliko in so vse dobre lastnosti in čudodelno moč pripisovali svojemu predsedniškemu kandidatu.

Ampak njegov govor ob času vstoličenja predsednikom je šele popravil to, kar so grešili njegovi politični prijatelji in nasprotniki ob času volilne kampanje.

Za marsikatero so bile Hooverjeve besede presenetljive, ker je pričakoval vse kaj drugega, kot je slišal iz njegovih ust. Posebno veliko besed je Hoover posvetil prohibiciji. Iz njegovih besed ni sklepati, da bo imenoval komisijo, ki preišče razmere, ki jih je ustvaril Volsteadov zakon, in poroča, ako se prohibicija da ali ne da izvesti in navede v poročilu vzroke, ki govorijo za odpravo Volsteadovega zakona ali da se sprejmejo drugi zakoni, da se prohibicija izvede do pike. Vse, kar se da izluščiti iz govora novega predsednika o prohibiciji, je to, da imamo prohibični zakon in da je ta zakon treba izvesti.

Farmerji so pričakovali, da bo novi predsednik govoril obširno o odpravi farmerjem. Ampak bila je le kratka izjava, da se bo o tem govorilo ob času izrednega kongresnega zasedanja v kongresu.

Tovarnarji so pričakovali veliko besed o zaščitni carini. Tudi teh besed ni bilo. Tudi o tem vprašanju je govoril malo in razumeti je bilo, da se bo to vprašanje reševalo v izrednem kongresnem zasedanju.

Nekateri voditelji strokovno organiziranega delavstva so pričakovali, da bo novi predsednik govoril obširno o delavskih vprašanjih, o reorganizaciji premogovne industrije pod vladno kontrolo, socialni zakonodaji itd. Nič ni bilo slišati o tem, saj definitivnega načrta ni razodel v svoji adresi. Vse, kar je povedal, je bilo to, da moramo odpraviti revščino v deželi in da je napredek odvisen od združnega dela v občini in ne od vladnih ovir.

Govoril je, da je enako važno polje za združno delo (kooperacijo) zvezne vlade z množino državnih, občinskih in privatnih agencij za sistematičen razvoj procesov, ki se tičejo direktno javnega zdravja, oddiha, poduka in doma. Temu je dodal, da potrebujemo še nadalje spopolnjevanje sredstev, ki jih vlada lahko prilagodi človekoljubni službi. Omenil je, da morajo za poduk in vlado skrbeti najprvo država in lokalne občine, toda narod kot celota je zainteresiran v tem. Kajti samovlada (republika) se lahko le tedaj vzdrži, ako ima izobražene volilce. Namen ni samo premagati analfabetstvo. Narod je že zdavnej naprej od tega.

Novi predsednik ni torej povedal nič definitivnega, kako naj se ena ali druga stvar izvede. Ampak dejstvo je to, ako je novi predsednik v svojih mislih za pravi napredek v človeški družbi in če ga bo hotel izvesti, bo moral imeti podporo naprednih elementov. Ti napredni elementi so pa zelo redki med bogatimi ljudmi, ki žive v razkošju od sadov dela drugih in ne poznajo vsakdanjih skrbi za obstanek. Ti napredni elementi so med onimi, ki delajo z duhom ali rokami, da prehranijo sebe in svoje družine in s svojim umskim in ročnim delom skrbijo, da človeška družba ne vzame od vsega hudega konec.

Hoover je nakratko govoril o napredku, ampak naprednemu elementu med ameriškim ljudstvom je vprav napredek na gospodarskem polju najbolj pri arcu. Ta element se zaveda, da so najbolj važna gospodarska vprašanja in če se ta vprašanja ugodno rešijo za ljudstvo, da bo lahko rešiti vsa druga važna in nevažna vprašanja. Dokler se na eni strani blišči neizmerno bogastvo, takoj

ob njem se pa razprostirata neizmerna beda in revščina, ne more biti pravega napredka v človeški družbi, ker boj za obstanek mori in uničuje v človeku vse čute za lepoto in pravo civilizacijo, sploh vse dobre in plemenite čute, ki dvigajo človeka—krono stvarstva—visoko nad navadnimi živalmi.

## VESTI IZ NASELBIN

Ameriški Slovenci in kultura.

Cleveland, Ohio. — Slovenci v Ameriki imamo pisatelje, zdravnike, tehnike, učitelje, slikarje, inženirje in druge, ki si ne domišljajo, da so odrešniki našega naroda. Nisem protionim, ki prihajajo k nam iz stare domovine s svojim znanjem. Od posetnikov iz starega kraja bi bilo želeli, da so toliko tolerantni, da o našem izseljenem narodu mislijo in poročajo le to, kar je resnica, nič več in nič manj.

Kdor je posejal naš narod po ameriških mestih in naselbinah, mora pripoznati, da je v večini uljuden, postržljiv in radodaren ter na višji stopnji kulture kot pa je procentuelno v starem kraju. Večina Slovencev v Ameriki pripada k tej ali oni podporni organizaciji, je član delavskih unij, ima svoje domove, čitalnice, pevake zbornice, prireja skoraj po vseh naselbinah igre in poučne shode in se tudi politično udeležuje. S sigurnostjo lahko rečem, da ni slovenske hiše, kjer ne bi bili naročeni na slovenske liste, katerih uredniki so prišli iz naših vrst in se povsoli sami s svojim trudom do te možnosti. Pri tem ne smem pozabiti, da imajo Slovenci tu tudi svoje hranilnice in posojilnice ter banko, ki presegata marsikatero v starem kraju.

Vse to smo si zgradili sami, brez vsake starokrajске pomoči, kajti iz starega kraja prihajajo samo pisma s prošnjami, katere se v večini upoštevajo. Našemu narodu je tudi nova domovina ljubša od starokrajске, iz razloga, ker mu je dala več kot lastna gruda, in ker je tu v gospodarskem in političnem oziru svobodnejši. Dokaz temu je to, ker vsaki, ki odpotuje v domovino, se vrača razočaran radi nezmožnosti razmer v domovini in ker se ga tam prezira.

Da ni tu semintja gospodarskih kriz in večjih škrlakov, bi se naš izseljen narod povsoli še na višjo stopnjo izobrazbe, ker mu k temu pripomore skoraj brezplačni pouk v šolah in drugih učnih zavodih. Slovenci so pripoznali pri Amerikancih kot eni najboljših in nadarjenih delavcev. Seveda, ne smem trditi, da so vsi taki, kajti tudi Slovenci v Ameriki imajo svoje napake, ki se ne dajo odpraviti.

Ako vzamete v roke starokrajске časopise in jih prebratete, videli boste koliko umorov se tam vsaki dan izvrši, kar je pri nas le redka, a žalostna novica. Ni še dolgo tega, ko je pevski zbor "Zarje" v Clevelandu, O., ki ne obstoji in opernih in ne iz koncertnih pevcov, vzpizoril opero "Turjaska Rozamunda", ki jo je ugledal tu živeči Slovenec J. Ivanuš. To opero je poselilo tudi več odličnih Amerikancev, ki so se o petju in predstavljanju te opere jako pohvalno izrazili. — Ta pevski zbor obstoji iz samih delavcev, ki garajo dan za dnem po tovarnah in ki imajo samo par prostih ur na razpolago za njih izobrazbo. Kaj ni to še en dokaz, da smo vsaj malo kulturni? Tudi slov. pevaka zveza in slov. pevski zbori so že pred več kot 10 leti priredili koncerte po večjih mestih kot je Cleveland, Chicago, New York, Pittsburgh, Milwaukee, Johnstown in drugje, katere so posetili ne samo Jugoslovani, ampak tudi drugi narodi. Seveda ni bila kritika tako impozantna kakor je naveda kadar kdo pride iz starega kraja. Kritike o petju in pevskih naj piše oni, ki je zato kompetenten.

Tudi ameriški Slovenci posejajo opere in družbe, katerih moči so svetovito znane. V Ameriki imamo tudi slovenske slikarje in pisatelje, katerim pa naš narod ni tako naklonjen kakor bi moral biti in jih tudi smotno ne podpira, kot bi jih moral in kot podpira one, ki prihajajo iz starega kraja. Pogledajte samo slikarja g. Peruška, kateri živi v jako skromnih razmerah. On sam je trpel in delal, da se je povsoli do tega kar je on danes. Tudi on je pokazal Amerikancem s svojimi deli, da nismo tako barbari narod, a on molči, dela in mu ni za hvali-

sanje. Največ svojih del razproda med delavstvom, kateremu je tudi naklonjen.

Pred leti je bil med nami kot pisatelj in eden najboljših jugoslovanskih politikov, E. Kristan, ki je delal za borih \$15.00 tedensko. Njega so hoteli imeti kot urednika ameriški Nemci s precej dobro plačo, a on kot kremitelj značaj, je ostal v vrstah slovenskega delavstva, kateremu se je tudi žrtvoval. Bil je borec za delavske pravice tu kot v stari domovini, a za vse to je dobival moralne breme, katerih ni nikoli zaslužil. K temu moram še pripomniti, da je med ameriški Slovenci precej takih, ki so si na ta ali drugi način pripomogli do blagostanja (nisem jim nevoščljiv), a resnici na ljubo moram zapisati, da jih je le malo, ki se zanimajo za umetnost in kateri bi bili pripravljeni finančno pomagati širiti dela tu živčih slov. slikarjev in pisateljev.

Predno končam moram še pripomniti, da oni, ki nam prinašajo kulturo iz starega kraja, ne bi smeli računati za njih nastope tako visoke vase, katere mora plačevati slovensko delavstvo v večini. S smelostjo lahko rečem, da starokrajški kulturonosci ne bi prihajali v Ameriko, ako bi bili v starem kraju tako po knežje plačani za njih dveurne nastope.

H koncu tega dopisa bi še prosil one, ki prihajajo k nam iz stare domovine in ki se vračajo, da naj poročajo le resnico o ameriških Slovenceh. Res je, mi Slovenci v Ameriki imamo še precej napak, katere bo treba v bodočnosti popraviti, a te napake, kolikor jih je, so posledica starokrajških, v katerih je večina ameriških Slovencev vzrasla, preden se je izselila v Ameriko.

## Naznanilo in zahvala.

Cuddy, Pa. — Naznanjam, da je dne 13. feb. preminil moj ljubljani mož in oče devet neprekosljenih otrok, J. Demšar, v starosti 54 let. Bil je naprednega mišljenja in mirnega značaja, kar je pokazala številna udeležba pri pogrebu in mnogi veneci ob njegovi krati. Pogreb se je vršil dne 16. feb. Pokopan je bil na narodnem pokopališču v Bridgevillu, Pa. Član je bil društva št. 89 na Sygvanu, Pa., katerega članstvo se je udeležilo pogreba v velikem številu.

Izkrana hvala druženemu predsedniku br. Pieterku in tajniku br. J. Puclju, ki sta tako vzorno uredila pogrebne priprave. Hvala lepa predsedniku za lep nagrobni govor pokojnemu v zadnji pozdrav. Zahvaljujem se tudi mojemu svaku Ipavcu in moji sestri, katera sta prva prišla k meni na pomoč v prvi žalosti ter darovala krasni venec. Tako gre hvala tudi mojemu bratu J. Bogalu in njegovi soprogi za iskazano naklonjenost in darovani venec mojemu možu v poslednji pozdrav; istotako mojemu sinu Josipu in njegovi soprogi za venec in tolažbo. Hvala vsem ostalim, ki so se udeležili pogreba in ki so mi stali ob strani v moji bridki tugi ter darovali cvetlice. Srčna hvala vsem skupaj.

Ranji zapuška mene žalujejo soprogo in 9 neprekosljenih otrok. Za njim žalujejo tudi njegovi sorodniki tu in v starem kraju. — Dragi mož, počivaj mirno v ameriški zemlji. Ohranimo nate trajen spomin!

Mary Demšar, soproga.

## Kile na javen shod.

Euclid, O. — Dne 10. marca se vrtil v Slovenski društveni dvorani na Rehar ave. javen shod, pričetek ob 2. popoldne. Na tem shodu se bo razmotrivalo o slavnosti in sejmu, ki se bo vršila dne 1. in 2. junija v prostorih Slovenskega društvenega doma.

Prireditve sejma je namenjena v korist blaginje Slovenskega doma, kar je seveda v korist cele naselbine. Obenem so omenjena dva dneva izbrana tudi za prekritje naše naselbine v ime Bela Ljubljana. To bo velikega pomena, ki ga ima že sedaj, še večjega pa bo imela za bodočnost, za našo bodočo generacijo. Naša okolica je tudi znana pod imenom Indian Village, ker v

njem nosi večina ulic imena indijanskega izvora. Teh se hočemo nekoliko otresti in jih spremeniti v slovenska, kajti tukaj stanujejo večinoma Slovani, ki lastujejo svoje domove, posestva, trgovine, itd.

Tukaj imamo svoje slovensko gledališče, ki nosi ime La Salle Theatre. Imamo slovensko hranilnico — Loan Co., ter več slovenskih trgovin. Zato pa, cenjeni rojaki in rojakinje, vsi na javen shod v nedeljo, dne 10. marca ob 2. popoldne. Stopimo v temnejo zvezo eden z drugim za napredek naše naselbine. Zbudimo se pravočasno za našo stvar, dajmo naši naselbini slovenski značaj. Ako tega ne storimo sedaj, se bo naša mladina prekmalu potujčila, da čez kakšnih deset let ne bomo več slišali slovenskega jezika med našo mladino.

Naša ideja je plemenita, ker hočemo še nadalje ostati slovenski sinovi in hčere matere Slovenije.

Za publicistijski odbor,  
Vincent F. Koller.

## Detroitske vesti.

Detroit, Mich. — Spet prsim malo prostora v naši Prosveti, ker je potrebno, da se tudi me žene od časa do časa kaj oglašimo in povemo naše mišljenje. Sicer nisem prvovrstna v pisanju dopisov, pa varen naj mi bo dovoljeno, da povem svoje mnenje o naših zadevah.

Članica Slovenske narodne podporne jednote sem že več let, danes pa mora človek skoro vse veselje zgubiti, ko pride na sejo, ker ne sliši drugega kot napadane čez vse, kar je naprednega in koristnega za nas vse. Na ta način človek v resnici zgubi veselje obiskavati seje. Vzrokov za to je veliko.

Kar se tiče našega pevskega zbora "Svoboda" moram reči, da dobro napreduje. Imamo močan pevski zbor, ki se pridno učil in pripravila za naš koncert, ki se bo vršil dne 14. aprila. Vseboval bo jako bogate točke. Zato so vsa tukajšnja društva prošena, da za nedeljo 14. aprila ne prirejajo veselice.

Glede ženskega kluba SND: Seje se vrše vsak drugi četrtek v mesecu. Prihodnja se vrši dne 14. marca ob 8. zvečer v starih prostorih. Prošene ste vse žene, da pridete na to sejo, da se pogovorimo radi naše večerinke in o več drugih važnih rečeh. Prireditelje smo maskeradno veselico, ki se je izvršeno obnesla. Le tako naprej in ne ustrašimo se dela. Saj veste, da kadar bo stavba Slovenskega doma stala, bo tudi nam ženam v ponos. Lahko bomo rekile, da smo tudi me, slovenske žene v Detroitu pomagale graditi naš skupen narodni hram.

## Opazovalka.

## "Truli dom".

St. Louis, Mo. — Hrvatski sokolski diletantski zbor "Jadrin" uprizoril v nedeljo 10. marca poučno in pretrselno dramo "Truli dom" v treh dejanjih v Hrvatskem sokolskem domu, 1439 Chouteau ave. Dvorana se odpre ob 3. popoldne, predstava pa prične točno ob 4. popoldne. Igral bo "20th Century orkester". — Po predstavi okusna večerja, nato pa sledi ples in prosta zabava.

Pripomniti je treba, da je "Truli dom" ruska drama in tukajšnje rusko društvo nam bo posodilo ruske narodne noše. Godi se v nekem ruskem selu leta 1912. Med prvim in drugim dejanjem potече doba 8 let. V igri je vpleteno petje in glasha. Pričakuemo obilo udeležbe.

Juraj Trčič, tajnik.

Kdo je bil Kristof Kolumb. Madridski dnevnik je razpisal 50.000 peset onemu, ki bi dokazal, da je Kolumb španskega pokolenja. Nagrada se ni podelila. Nazvlic iskavcu se ni dalo dognati, da bi bil odkritelj Novega sveta z iberskega polotoka. Razprav je prišlo 18. španski, angleških, ameriških. Vse potrjujejo španske trditve, a dokazati je ne morejo. Na drugi strani pa dnevniki javljajo, da je vlada nekega svetnika, ki je pred kratkim trdil, da je Bajardo Kolumbovo rodiče, obsojila na 260 peset globe, ker za sedaj ne mara izročiti dokazov, ki jih ima v roki.

Moskva trimilijonsko mesto. Po zadnjem ljudskem štetju so ugotovili v Moskvi 2.800.000 prebivalcev. Pričakujejo, da jih bo štela v kratkem času 3 milijone.

## OPAZOVANJA

Mehiška prekarja.

Če so poročila v redu, se v Mehiki spet streljalo. "Revolucije" (koliko nesnage in lopovščin se dogaja na bojem svetu v imenu te lepe besede!) so pri sosedovih onkraj Rio Grande nekaj že tako naravnega kakor je inflanca v Los Angelesu ali biko-borba v Madridu.

Od leta 1910 je bilo v Mehiki najmanj ducat revolucij in brez malega toliko prezidentov je bilo ubitih. V vseh teh letih je bil Obregon prvi, ki je odslužil štiri leta, potem ko je srečno udušil vstaje v teku svojega termina. Bil je ubit, predno je nastopil svoj drugi termin. Calles je bil drugi, ki je ostal živ, dasi je imel ves čas svoje službe opraviti z vstajami.

Calles je naredil veliko napako, ker ni odpravil starega vojaškega sistema. Mehiška vojaška kasta je prokletstvo, ki poleg cerkve tepe deželo od vseh začetakov, odkar so španski razbojniki pod Cortesom začeli z nožem in puško "civilizirati" azteške barbare. V Mehiki je toliko generalov v mestih, kolikor je "padretov" (župnikov) v vaseh. Skoro je več generalov kot prostakov v armadi. In vsak general hoče biti prezident. To pojasnjuje situacijo.

Vsak general ima svojo vojaško kliko, ki mu služi v miru in vojni toliko časa, dokler je dobro plačana. Kolikor je generalov toliko je klik v armadi — in toliko političnih strank. Kadar generalu zmanjka denarja, zahteva večjo plačo od predsednika; če jo dobi, je mir, ako ne do-

Ignotus:

## Charles Darwin in Ernst Haeckel

Rastlinoslovec Linne je pri nesel nov pogled, kot pregled čez stvarstvo in izpeljal novo klasifikacijo (razporeditev) vrst, vendar je mislil o vrstah, da so take, kakršne je ustvarilo Najvišje Bitje. Francoz Cuvier je takisto trdovratno vztrajal na neizpremenljivosti vrst, vendar je opazil, da je živalstvo v raznih geoloških plasteh različno. Od tu je prav blizu k razvojni misli, toda Cuvier je zavil v drugo smer: razlagal je te razlike z velikimi in naglimi katastrofami. Goethe je še najbolj zaslužil izazvojni misel in je pisal o metamorfozi rastlin. L. 1794. je ded Charlesa Darwina Erasmus Darwin izrekel izvirno misel, da so n. pr. podobnosti med človeško roko in ptičjo perotjo izraz stvarnega sorodstva med obema vrstama in da je Bog ustvaril le prve življenske kalice, oblike pa so se razvijale same po narodnih zakonih.

Transformistično misel, t. j. misel, da so živalske oblike izpremenljive ne pa stalne, je prvi povsem znanstveno utemeljil Francoz Lamarck. V svojem spisu "Zoologie modroslovje" (l. 1809) je ovrgel tisočletno misel o stalnosti vrst in je dokazal silen vpliv vnanjih okoliščin (klima itd.) na živalski organizem, ki se temu vplivu prilaguje in transformira (preobliči) svoje organe.

Prišel je Charles Darwin. Izpisek okamenelih živali v geoloških plasteh, potovanje okrog sveta in Malthusov spis o zakonih, po katerih se množijo človeštvo — to je vplivalo nanj, da je jel opazovati naravo z novega vidika. Pred njegovim duhom se je naposed razgrnila takale podoba:

V vsej narodi vlada boj za življenje. Posledica tega boja je, da skuša vsaka živalska vrsta čim bolj zagurati svoj obstoj. Kruta prirodna konkurenca sili k izboljšanju vrstnih lastnosti, nastopa naravna izbira ali selekcija. Spolna izbira izpreminja svojstva vrste in v vsej živi narodi se opaža neprestan razvoj iz enostavnejših, za življenje manj sposobnih oblik v boljše, popolnejše.

Če pomislimo, kakšna je bila sila prirode v obeh prirodoslovcev, modroslovcev in bogoslovcev pred Darwinom in kakšna se je pojavila v treh poglavitnih Darwinovih knjigah "O izvornu vrst", "O spolni izbiri" in "O poreku človeka", občutimo, da so se tu silno premaknila obzorja.

Pokazalo se je, da je vsa priroda enota, da isti zakoni določajo obliko ptičjih peroti in člo-

veške roke. Zakon dedovanja lastnosti vrste, zakon prirodne izbire, ki izpreminja poedinečne znake in transformira vrsto, zakon neprestanega prilagajevanja v boju za obstoj — te sile oblikujejo živalstvo od samega prazčetka. In človek je na neskončni lestvici razvoja sorodnik vseh, tudi najnižjih živali. V spisu "O poreku človeka" je Darwin previdno in znanstveno vzdržno raziskaval, kako se je po splošnih življenskih zakonih transformiral človeški rod. Preiskoval je podobnost z opicami, ki si jo je drznil opaziti že Francoz Buffon v 18. stoletju. Razvojnna misel ni mogla izločiti iz splošnega razvoja in njegovih zakonov človeka, ki s svojim umom daleko prekaša vse ostale vrste, ki pa je po ustroju in organih svojega telesa vendarle — sesavec.

Taka naziranja so živalsko delo genialnega Charlesa Darwina. Rojen leta 1809 v Shrewsbury, je preživel mladost v Londonu, potoval l. 1831 okrog sveta in se pozneje preselil na kmet, kjer se je bavil samo s proučevanjem prirode in pisanjem znanstvenih del. Umrl je l. 1882.

Ernst Haeckel, roj. 1834 v Potsdamu, se je l. 1863 na kongresu nemških prirodoslovcev in zdravnikov prijavil za pristava Darwinove razvojne misli. Od tega časa se je vneto bojeval za novo teorijo in jo razširil na življenjeslovno in oblikoslovno vedo ter na splošno biologijo (embriologijo). Ustanovil je tako znanstveno filogenezo ali vedo o postanku živalskih rodov. V spisu "Naturliche Schöpfungsgeschichte" je že razvil tiste osnovne nazore, ki jih najdemo v poznejših bolj poljudnih knjigah "Die Weltentstehung" in "Lebenswunder". Slednja spisava sta prav za prav polemika z njegovimi idejnimi nasprotniki in prinašata popolno uveljavljenje razvojne misli in materializma na vsej črti, tudi na duševnem področju. Čista znanost se je v njima umaknila bojevitvi volji, razširiti med ljudstvo materialistični monizem, ki naj za vedno pokoplje vsak nadčuten ali nadnaraven svet. — Haeckel je bil dolga leta vseučiliški profesor v Jeni na Nemškem.

Veliki zakon razvoja daje tudi idejam kal transformacije: vse je razvoj, tudi idejne oblike se izpreminjajo.

Darwinizem se je počasi popolnoma uveljavil v prirodnih vedah in jih obilno oplojil z novimi pobudami in novimi izsled-

(Daj se na 3. strani.)







